

BIRIKTIRUVCHI TO‘QIMA KASALLIKLARIDA YURAKDAGI O‘ZGARISHLARNI ANIQLASH VA TAHLIL QILISH

Xidirova Nigora Xolmurzayevna

Ilmiy Rahbar: Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti Termiz Filiali Assistenti

Choriyeva Mohichexra Mamatmumin Qizi

Jo‘rayeva Iroda Shavkat qizi

Alisherova Dildora Alisherovna

Toshkent Davlat Tibbiyot Universiteti Termiz Filiali

Annotatsiya: Ushbu maqolada biriktiruvchi to‘qima kasalliklarida yurak faoliyatida yuzaga keladigan o‘zgarishlar tahlil qilinadi. Tadqiqotda biriktiruvchi to‘qima kasalliklari (sistemali qizil volchanka, revmatoid artrit, sklerodermiya va boshqalar)ning yurak mushagi, endokard, perikard hamda qon tomir tizimiga ta’siri ilmiy manbalarga asoslanib o‘rganiladi. Yurakdagi o‘zgarishlar klinik ko‘rinishlar, instrumental tekshiruvlar va laborator diagnostika orqali aniqlanib, ularning patofiziologik mexanizmlari tahlil qilindi. Shuningdek, yurak-qon tomir tizimida kuzatiladigan yallig‘lanish jarayonlari, autoimmun omillar hamda fibroz o‘zgarishlarning kasallik kechishiga ta’siri yoritildi. Maqolada ushbu o‘zgarishlarni erta tashxislash va ularning oqibatlarini oldini olishda kardiologik hamda revmatologik yondashuvlarning integratsiyasi muhimligi ilmiy asoslangan holda ko‘rsatib beriladi.

Kalit so‘zlar: biriktiruvchi to‘qima kasalliklari, yurak, patofiziologik o‘zgarishlar, diagnostika, autoimmun jarayonlar, fibroz, kardiologik tahlil.

Аннотация: В статье анализируются изменения, возникающие в сердце при заболеваниях соединительной ткани. На основе научных данных изучается влияние заболеваний соединительной ткани (системная красная волчанка, ревматоидный артрит, склеродермия и др.) на сердечную мышцу, эндокард, перикард и сосудистую систему. Изменения в сердце выявлялись на основании клинических проявлений, инструментальных исследований и лабораторной диагностики, а также анализировались их патофизиологические механизмы. Также освещалось влияние воспалительных процессов, аутоиммунных факторов и фибротических изменений, наблюдаемых в сердечно-сосудистой системе, на течение заболевания. В статье научно обоснована важность интеграции кардиологических и ревматологических подходов в ранней диагностике этих изменений и профилактике их последствий.

Ключевые слова: заболевания соединительной ткани, сердце, патофизиологические изменения, диагностика, аутоиммунные процессы, фиброз, кардиологический анализ.

Abstract: This article analyzes the changes that occur in the heart in connective tissue diseases. The study studies the effects of connective tissue diseases (systemic lupus erythematosus, rheumatoid arthritis, scleroderma, etc.) on the heart muscle,

endocardium, pericardium, and vascular system based on scientific sources. Changes in the heart were detected through clinical manifestations, instrumental examinations, and laboratory diagnostics, and their pathophysiological mechanisms were analyzed. The impact of inflammatory processes, autoimmune factors, and fibrotic changes observed in the cardiovascular system on the course of the disease was also highlighted. The article scientifically demonstrates the importance of integrating cardiological and rheumatological approaches in the early diagnosis of these changes and preventing their consequences.

Keywords: *connective tissue diseases, heart, pathophysiological changes, diagnostics, autoimmune processes, fibrosis, cardiological analysis.*

KIRISH

Biriktiruvchi to'qima kasalliklari tibbiyotda murakkab klinik kechishga ega bo'lgan, ko'p organ va tizimlarni zararlovchi patologiyalar sirasiga kiradi.

Bu kasalliklarning asosiy xususiyati autoimmun mexanizmlar bilan bog'liq bo'lib, organizmda yallig'lanish jarayonlari va fibroz o'zgarishlarning rivojlanishiga olib keladi.

Natijada nafaqat bo'g'imlar va teri, balki ichki a'zolar, jumladan yurak ham sezilarli darajada zararlanadi.

Yurak-qon tomir tizimi biriktiruvchi to'qima kasalliklarining eng muhim nishonlaridan biri hisoblanadi. Klinik kuzatuvlar shuni ko'rsatadiki, sistemali qizil volchanka, revmatoid artrit yoki sistemali sklerodermiya bilan og'rikan bemorlarda miokardit, perikardit, aritmiyalar, yurak yetishmovchiligi va aterosklerozga moyillik yuqori uchraydi.

Bunday o'zgarishlar ko'pincha kasallikning dastlabki bosqichlarida yashirin kechib, faqat instrumental tekshiruvlar orqali aniqlanishi mumkin. Shu sababli ularni erta diagnostika qilish va ilmiy asoslangan tahlil yurak kasalliklari profilaktikasi hamda bemorlarning hayot sifatini yaxshilashda muhim ahamiyat kasb etadi.

Asosiy qism: Biriktiruvchi to'qima kasalliklarining umumiy xususiyatlari Biriktiruvchi to'qima kasalliklari (BTK) — autoimmun mexanizmlar asosida rivojlanadigan, butun organizmning turli tizimlariga zarar yetkazuvchi surunkali kasalliklar guruhidir.

Ularga sistemali qizil volchanka, revmatoid artrit, dermatomiozit, sistemali sklerodermiya, Sharpey sindromi va boshqa ko'plab nospecifik yallig'lanish kasalliklari kiradi.

Ushbu patologiyalarning umumiy belgisi shundaki, organizm o'z to'qimalariga qarshi antitanachalar ishlab chiqaradi va buning oqibatida turli organlarda yallig'lanish, degenerativ hamda fibroz jarayonlar yuzaga keladi.

Yurak ushbu jarayonlarning eng muhim nishon organlaridan biridir.

Yurak mushagidagi o'zgarishlar

Miokard BTKda bevosita autoimmun hujum natijasida zararlanadi.

Miokardit, kardioskleroz va kardiodistrofiya eng ko'p uchraydigan asoratlardir.

Miokardit yallig'lanish hujayralarining yurak mushagiga kirib borishi natijasida yuzaga kelib, yurakning qisqaruvchanligini pasaytiradi. Kardioskleroz esa yallig'lanishdan keyin paydo bo'lgan fibroz o'zgarishlarning natijasida rivojlanadi va yurak yetishmovchiligining surunkali shakliga olib kelishi mumkin.

Endokard va klapanlarda kuzatiladigan patologiyalar

BTKda endokardit ko'pincha immun komplekslarining yurak klapanlariga joylashishi bilan bog'liq. Bu esa klapanlarning deformatsiyasiga, qalinlashishiga va yetarlicha yopilmasligiga sabab bo'ladi.

Ayniqsa, sistemali qizil volchanka bilan og'rikan bemorlarda Libman-Sacks endokarditi uchrashi mumkin. Bu jarayon yurak klapanlari yetishmovchiligi, turli xil shovqinlar va gemodinamik buzilishlarga olib keladi.

Perikarddagi o'zgarishlar

Perikardit BTKda keng tarqalgan belgidir. U seroz, fibrinoz yoki eksudativ shakllarda kechishi mumkin. Ba'zi hollarda perikardial suyuqlikning ko'pligi yurak tamponadasiga sabab bo'ladi. Uzoq muddatli jarayonlarda esa perikardning qalinlashishi va konstruktiv perikardit kuzatiladi.

Qon tomir tizimidagi o'zgarishlar

Biriktiruvchi to'qima kasalliklari qon tomir endoteliyasining zararlanishi va vaskulitlarning rivojlanishiga olib keladi. Bu jarayon yurak-qon tomir tizimida aterosklerozning erta shakllanishiga zamin yaratadi. Shu sababli bunday bemorlarda koronar arteriya kasalligi va miokard infarkti xavfi yuqori bo'ladi.

Klinik belgilari va diagnostika

Yurak zararlanishi ko'pincha umumiy simptomlar orqali namoyon bo'ladi: hansirash, tez charchash, yurak urishlarining notekisligi, ko'krak qafasidagi og'riq, oyoqlarda shish va bosh aylanishi. Biroq ko'plab hollarda o'zgarishlar yashirin kechadi va faqat EKG, exokardiografiya, laborator tahlillar (immunologik markerlar) yordamida aniqlanadi. Shuningdek, MRT va KT kabi zamonaviy usullar ham yurakdagi struktural o'zgarishlarni aniqlashda samarali hisoblanadi.

Patofiziologik mexanizmlar

BTKda yurakdagi o'zgarishlarning asosiy sabablari quyidagilardan iborat:

autoimmun antitanachalar va immun komplekslarining yurak to'qimalariga joylashishi;

yallig'lanish mediatorlari orqali miokard va endokardga zarar yetishi;

fibroblastlarning ortiqcha faollashuvi natijasida fibroz jarayonlarning kuchayishi;

qon tomir endoteliyasining disfunktsiyasi va aterosklerotik o'zgarishlarning tezlashuvi.

Davolash va profilaktika yondashuvlari

Yurakdagi o'zgarishlarni davolash kompleks yondashuvni talab qiladi. Asosiy yo'nalishlar quyidagilardan iborat:

yallig'lanishga qarshi va immunosupressiv terapiya (glyukokortikosteroidlar, sitostatiklar, biologik preparatlar);

yurak yetishmovchiligi va aritmiyalarni davolashga qaratilgan kardiologik davo;
tromboembolik asoratlarni oldini olish uchun antikoagulyantlar;
muntazam kardiologik monitoring va profilaktik kuzatuvlar.

XULOSA

Biriktiruvchi to'qima kasalliklari yurak faoliyatiga sezilarli ta'sir ko'rsatib, uning morfologik va funksional holatini o'zgartiradi. Miokard, endokard, perikard hamda qon tomir tizimida kuzatiladigan yallig'lanish va fibroz jarayonlar yurakning qisqaruvchanligini pasaytiradi, klapan yetishmovchiligi, aritmiyalar, yurak yetishmovchiligi va koronar asoratlarning rivojlanishiga olib keladi. Ushbu o'zgarishlarning ko'pchiligi dastlabki bosqichlarda yashirin kechishi sababli, ularni erta aniqlash va chuqur tahlil qilish ilmiy va amaliy jihatdan katta ahamiyat kasb etadi.

Maqolada keltirilgan ilmiy xulosalar shuni ko'rsatadiki, biriktiruvchi to'qima kasalliklarida yurakdagi o'zgarishlarni o'z vaqtida tashxislash uchun revmatologik va kardiologik yondashuvlarni uyg'unlashtirish zarur. Zamonaviy diagnostika usullari, immunologik markerlar va instrumental tekshiruvlar yordamida kasallikning yurakdagi oqibatlarini erta bosqichda aniqlash mumkin. Shuningdek, kompleks davo strategiyasi — yallig'lanishga qarshi, immunosupressiv va kardioprotektiv yondashuvlar bemorlarning hayot sifatini sezilarli darajada yaxshilashga xizmat qiladi.

Demak, biriktiruvchi to'qima kasalliklarida yurakdagi o'zgarishlarni o'rganish nafaqat tibbiyot nazariyasi uchun, balki amaliy sog'liqni saqlash tizimi uchun ham dolzarbdir. Kelgusida ushbu sohada yanada keng qamrovli ilmiy tadqiqotlar olib borish yurak-qon tomir kasalliklari profilaktikasini takomillashtirish va bemorlar umrini uzaytirishga xizmat qiladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. Rahmonov A., To'xtasinova M. Revmatologiyada yurak zararlanishlari // Tibbiyot jurnali. – Toshkent, 2018. – №2. – B. 45–49.
2. Sharma A., Deshmukh P. Cardiac involvement in connective tissue diseases // Indian Heart Journal. – 2019. – Vol. 71(3). – P. 223–229.
3. Karimova G. Sistemali qizil volchankada yurakdagi patologik o'zgarishlar // O'zbekiston Tibbiyoti Axborotnomasi. – 2020. – №4. – B. 112–116.
4. Cervera R., Khamashta M. Cardiovascular disease in systemic lupus erythematosus // Autoimmunity Reviews. – 2021. – Vol. 20(5). – P. 617–624.
5. Toshpo'latova D. Revmatoid artrit va yurak kasalliklari o'rtasidagi bog'liqlik // Ilmiy-amaliy revmatologiya. – Toshkent, 2021. – №1. – B. 77–82.
6. Хидирова Нигора Холмурзаевна, and Амиркулова Гулхаё Мурадуллаевна. "ГИПЕРТОНИЧЕСКАЯ БОЛЕЗНЬ ПРИ САХАРНОМ ДИАБЕТЕ" Eurasian Journal of

Medical and Natural Sciences, vol. 4, no. 3, 2024, pp. 86-88.
doi:10.5281/zenodo.10820008

7.Amirqulova, Gulhayo Murodullayevna and Xidirova, Nigora Xolmurzayevna (2024) The Role of Ferritin in the Body. International Journal of Integrative and Modern Medicine, 2 (11). pp. 135-139. ISSN 2995-5319

8.Amirqulova, Gulhayo Murodullayevna and Xidirova, Nigora Xolmurzayevna (2024) VASCULAR COMPLICATIONS OF DIABETES. European Journal of Modern Medicine and Practice, 4 (11). pp. 180-185. ISSN 2795-921X

9.Xidirova, N., and A. Bekmirzayev. "YURAK ISHEMIK KASALLIKLARINING YONDOSH KASALLIKLAR BILAN KECISHI." Евразийский журнал медицинских и естественных наук 3.2 (2023): 118-122.

10.Хидирова, Н. Х., Х. С. Ахмедов, and Н. У. Абдумуродова. "ДИАГНОСТИКА И ЛЕЧЕНИЕ РЕАКТИВНЫХ АРТРИТОВ." Лучшие интеллектуальные исследования 11.3 (2023): 162-170

11.Хидирова Н. Х., Ахмедов Х. С., Абдумуродова Н. У. ЭПИДЕМИОЛОГИЯ И КЛИНИКА РЕАКТИВНЫХ АРТРИТОВ //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 11. – №. 3. – С. 154-161.

12.Хидирова Н. Х., Абдумуродова Н. У. РЕАКТИВНЫЙ АРТРИТ И ЕГО ЛЕЧЕНИЕ //Лучшие интеллектуальные исследования. – 2023. – Т. 11. – №. 1. – С. 68-72.

13.Xidirova Nigora Xolmurzayevna, & Shomirzayev Asilbek Akramovich. (2025). YURAK ISHEMIK KASALLIKLARI ASORATLANGANDA DAVOLASH TAKTIKASI. International conference on multidisciplinary science, 3(4), 45–47.